

Asia: VN/37682/2025

Lausuntopyyntö ehdotuksista valtioneuvoston asetukseksi yleisistä kielitutkinnoista annetun asetuksen muuttamisesta ja valtioneuvoston asetukseksi suomen ja ruotsin kielen taidon osoittamisesta valtionhallinnossa annetun asetuksen muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Johdanto

Opetus- ja kulttuuriministeriö pyytää lausuntoa ehdotuksesta valtioneuvoston asetukseksi yleisistä kielitutkinnoista annetun asetuksen muuttamisesta ja valtioneuvoston asetukseksi suomen ja ruotsin kielen taidon osoittamisesta valtionhallinnossa annetun asetuksen muuttamisesta. Esityksessä ehdotetaan asetukseen lisättäväksi säännös viittomakielen osakokeista, päivitettäväksi yleisten kielitutkintojen arvioijarekisteriin merkittävien tutkintosuoritusten arvioijien vaatimuksia sekä yleisten kielitutkintojen tutkintotoimikunnan tehtäviä. Opetushallitus käsittelee lausunnossaan näkökohtia, jotka liittyvät viittomakieleen, arvioijarekisteriin merkitsemiseen, tutkinnon osakokeisiin, tutkintotoimikunnan tehtäviin, digitaalisiin todistuksiin ja koulusivistyskielen määritelmään.

Viittomakieli

Opetushallitus toteaa, että asetuksessa on tärkeää ilmaista viittomakielen tutkinnossa suoritettavat osakokeet. Tämä luo myös säädöspohjaisen edellytyksen ko. kokeiden laatimiselle. Ehdotettujen viittomakielen osakokeiden nimitykset (viittomakielen ymmärtäminen, viittomakielen itsenäinen tuottaminen ja viittomakielinen keskustelu) ovat perusteltuja. Kyseisiä nimityksiä käytetään Jyväskylän yliopiston Soveltavan kielentutkimuksen keskuksessa vuonna 2019 julkaistuissa taitotasokuvaimissa. Arviointikriteerit ja taitotasokuvaimet on kehitetty laajamittaisessa yhteistyössä alan asiantuntijoiden kanssa. Opetushallitus pitää niin ikään olennaisena C.O. Malm -keskuksen

esittämää kommenttia, jonka mukaan lakisääteisessä kielitutkintojärjestelmässä mukana olevassa viittomakielen testissä on kyse kielitaidosta, ei pelkästään viestintätavasta.

Opetushallitus korostaa lisäksi, että viittomakielen testin integroiminen yleisten kielitutkintojen järjestelmään vaatii aikaa muun muassa tietojärjestelmiin tehtävien muutosten, toimintaan liittyvien prosessien suunnittelun sekä varsinaisen viittomakielen testin toteuttamisen vuoksi. Huomioon on otettava myös se, että yleisten kielitutkintojen järjestelmässä ollaan parhaillaan valmistautumassa digitaalisiin testeihin siirtymiseen nk. puhuttujen tutkintokielen osalta. Edellä kuvatuista seikoista seuraa, että viittomakielen testin tosiasiallisen suorittamismahdollisuuden tarkka aikataulu ei ole vielä tiedossa.

Tutkintosuoritusten arvioijat

Arvioijarekisteriin merkittäviltä on ehdotettu poistettavaksi yliopiston tai ammattikorkeakoulun asianomaisen kielen opettajalta vaadittu kelpoisuus. Opetushallitus kannattaa esitettyä muutosta.

Opetushallitus kannattaa sitä, että arvioijarekisteriin merkittävältä edellytetään ylempi korkeakoulututkinto. Opetushallitus kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että lausuntopyyynnön mukaan ”kelpoisuusvaatimuksena olisi jatkossa korkeakoulututkinto ja kokemus...” Korkeakoulututkinto voi olla ylempi tai alempi.

Opetushallitus on saanut hakemuksia, joissa korkeakoulututkinto on suoritettu ulkomailla. Tällaiset tilanteet oletettavasti lisääntyvät, joten Opetushallitus kiinnittää huomion arvioijarekisteriin merkitsemisen vaatimukseen myös tästä näkökulmasta.

Opetushallitus tulkitsee, että jos vaatimuksena on ylempi korkeakoulututkinto, sen pitää olla Suomen korkeakoulututkintojen järjestelmän mukainen tai sellaiseksi Opetushallituksen päätöksellä rinnastettu. Jos tällaista vaatimusta ei asiakkaalle haluta asettaa, asetuksessa asia tulisi ilmaista tarkemmin. Esimerkiksi niin, että vaatimuksena olisi Suomessa suoritettu ylempi korkeakoulututkinto tai vastaava ulkomainen tutkinto. Ulkomaisen tutkinnon vastaavuuden toteaa Opetushallitus rekisteriin merkitsemisen yhteydessä.

Esitetyn säännöksen mukaan ”Lisäksi perus- ja keskitason tutkintojen arvioijalta vaaditaan tutkintoon sisältyvänä tai erikseen suoritettuna vähintään perus- ja aineopinnot tai vastaavat opinnot sekä ylimmän tason tutkintojen arvioijalta vähintään syventävät opinnot tai vastaavat opinnot tutkintokielessä.” Kyse voi olla myös vastaavista ulkomailla suoritetuista korkeakouluopinnoista. Tällöin Opetushallitus arvioi vastaavuuden rekisteriin merkitsemisen yhteydessä. Tarvittaessa Opetushallitus pyytää arvion tueksi yliopiston lausunnon.

Kokemus tutkintokielen opetuksesta tai arvioinnista on uusi edellytys. Kokemuksen arviointi edellyttää asiantuntemusta, jota Opetushallituksella jossain määrin jo on ja jota kertyy käytännössä hakemusten myötä. Hakijoiden tasapuolisen kohtelun varmistamiseksi asia vaatii jo alkuvaiheessa Opetushallitukselta mahdollisimman tarkkaa linjausta esim. siitä, millaista ja kuinka pitkää kokemusta vaaditaan.

Opetushallitus puoltaa ehdotusta, jonka mukaan tulevan asetuksen 7 §:ssä mainittuja kelpoisuusvaatimuksia sovellettaisiin uusia arvioijia koskeviin hakemuksiin, jotka tehtäisiin arvioijarekisteriin merkitsemisestä asetuksen voimaan tultua. Lausuntopyynnön mukaan "Jos henkilö on toiminut arvioijana aiemmin, mutta rekisterimerkintä ei ole enää arvioijarekisterissä voimassa, hakemusta arvioitaisiin siirtymäsäännöksen tarkoittamalla tavalla uutena": Asetusluonnoksen mukaan "kelpoisuusvaatimuksia sovellettaessa uusia arvioijia koskeviin hakemuksiin, jotka arvioijarekisteriin merkitsemisestä tehdään asetuksen voimaan tultua". Opetushallitus katsoo, että uudet vaatimukset koskevat myös niitä, jotka hakevat arvioijarekisteröintinsä uusimista.

Opetushallitus pyytää opetus- ja kulttuuriministeriötä arvioimaan, onko tutkintosuoritusten arvioijan tehtävässä kyse ammattipätevyyden tunnustamisesta annetussa laissa (1384/2015) tarkoitetusta säännelystä ammatista, vai onko kyse sellaisesta ns. palkkioperustaisesta toiminnasta, joka ei kuuluisi ammattipätevyysdirektiivin soveltamisalaan. Ammattipätevyyden tunnustamisesta annetun lain määritelmän mukaan säänneltyllä ammatilla tarkoitetaan virkaa tai tehtävää, jonka aloittamisen tai harjoittamisen edellytyksenä on, että henkilö täyttää lainsäädännössä asetetut ammattipätevyyttä koskevat yksityiskohtaiset vaatimukset. Jos tutkintosuoritusten arvioija tulkitaan säännellyksi ammatiksi, muuttuvat vaatimukset edellyttävät suhteellisuusarviointidirektiivin mukaisen suhteellisuusarvioinnin tekemistä. Lisätietoa suhteellisuusarvioinneista on Opetushallituksen verkkosivulla <https://www.oph.fi/fi/palvelut/uuden-tai-muutetun-ammattisaantelyn-suhteellisuusarviointi-ja-siihen...>

Osakokeet

Osakokeiden suorittamisen mahdollisuus joko yhdessä tai erikseen vastaa tarpeita ja nykyistä käsitystä osittaisenkin kielitaidon arvokkuudesta.

Yleisten kielitutkintojen kielitutkintotoimikunta

Toimikunnan tehtävät

Toimikunnan aiemmissa tehtävissä on mainittu, että toimikunta käsittelee asiat, jotka liittyvät tutkinnoissa käytettäviin testeihin. Opetushallitus pitää aiempaa muotoilua väljänä ja tulkinnanvaraisena ja kannattaa ehdotettua muutosta, jossa toimikunnan tehtäväksi ehdotetaan muiden merkittävien tutkintojärjestelmään liittyvien asioiden käsittely. Ehdotettu muutos toimikunnan vuosittaisen toimintakertomuksen laatimisesta ja työsuunnitelman poistamisesta on kannatettava.

Digitaaliset todistukset

Käyttöönottoon vaikuttavat seikat ja asian aikataulu

Kielitutkintoasetuksessa ehdotetaan yleisten kielitutkintojen toimikunnan tehtäviin myös tutkintojärjestelmän todistusten allekirjoittamista koskevia muutoksia. Opetushallitus pyytää huomioimaan, että allekirjoittajaa koskevan muutoksen voimaan astumisen aikataululla on suoria käytännön vaikutuksia siihen, miten ja milloin siirtymä digitaalisiin todistuksiin tullaan toteuttamaan ja miten sujuvasti siirtymä paperisista todistuksista digitaalisiin tapahtuisi.

Opetushallitus valmistelee parhaillaan siirtymää paperisista todistuksista digitaalisiin todistuksiin. Digitaalinen todistus ei tule enää sisältämään toimikunnan puheenjohtajan allekirjoitusta, vaan sen korvaa jatkossa Opetushallituksen myöntämä sähköinen leimavarmenne. Vastaava toteutus on käytössä myös digitaalisilla ylioppilastutkintotodistuksilla, jotka on jo aiemmin toteutettu Oma Opintopolku -palveluun. Digitaaliset YKI-todistukset on tarkoitus ensisijaisesti antaa tutkinnon suorittajille tiedoksi Oma Opintopolku -palvelussa, josta heille lähetetään viesti-ilmoitus, kun todistus on valmistunut. Viesti-ilmoitukset tultaisiin antamaan ensisijaisesti Suomi.fi-viesteillä, joita koskeva hallituksen esitys on vielä tällä hetkellä eduskunnassa käsiteltävänä.

Jotta siirtymä digitaalisiin todistuksiin voidaan toteuttaa mahdollisimman jouhevasti, Opetushallitus toivoo todistuksen allekirjoittajaa koskevan muutoksen astuvan voimaan siten, että tutkintotoimikunnan puheenjohtaja ei enää allekirjoittaisi todistuksia 1.4.2026 tai sen jälkeen suoritetuista tutkinnoista.

Näin voitaisiin huomioida myös tilanteet, joissa tutkintoon osallistuva suorittaisi YKI-tutkinnon ennen muutoksen voimaantuloa, mutta saisi todistuksen vasta muutoksen voimaantulopäivämäärän jälkeen. Ne tutkintoon osallistujat, jotka suorittaisivat tutkinnon ennen muutoksen voimaantuloa, saisivat edelleen tutkintotoimikunnan puheenjohtajan allekirjoittaman todistuksen, kuten nykyisinkin. Paperitodistusten postituksista vastaavalla Opetushallituksen sopimuskumppanilla Solkilla on oman ilmoituksensa mukaan valmius jatkaa paperitodistusten postittamista tässä ehdotetun aikataulun mukaisesti. Niille tutkinnon suorittajille, jotka suorittaisivat tutkinnon 1.4.2026 tai sen jälkeen, annettaisiin sähköisen leimavarmenteen sisältävä todistus ensisijaisesti Oma Opintopolku -palvelussa. Siirtymä digitaalisiin todistuksiin olisi tutkinnon suorittajille selkeärajainen.

Opetushallitus korostaa, että henkilölle tulee lisäksi kertoa digitaalisen todistuksen tiedoksiantotavasta, ja siten Opetushallituksen tulisi pystyä kertomaan tutkinnon suorittajalle tiedoksisaantitapa jo ilmoittautumisen hetkellä. Tämän on tarkoitus tapahtua tutkintotilaisuuteen ilmoittautumisen yhteydessä Opetushallituksen ylläpitämässä ilmoittautumisjärjestelmässä.

Jos todistuksen allekirjoittajaa koskeva muutos tulisi tässä ehdotetun mukaisesti voimaan 1.4.2026 tai sen jälkeen suoritetuista tutkintotilaisuuksista lukien, tulisi Opetushallituksen toteuttaa tähän liittyvät ohje- ja sisältömuutokset YKI-ilmoittautumisjärjestelmässä sekä tutkinnon suorittajille suunnatuissa viestintämateriaaleissa viimeistään huhtikuusta lukien järjestettävien tutkintotilaisuuksien ilmoittautumisen alkuun mennessä. Ilmoittautuminen ensimmäiseen tutkintotilaisuuteen, jota muutos tuolloin koskisi (11.4.2026), alkaa maanantaina 23.2.2026. Opetushallitus on jo aloittanut muutosten valmistelun.

Koulusivistyskieli

Opetushallitus toteaa lopuksi, että nykyisen asetuksen 20 § 1 momentin kirjaukset koulusivistyskielestä on todettu eri yhteyksissä ristiriitaisiksi ja vanhentuneiksi. Myös nyt uudistettavaa lainsäädäntöä koskevissa kuulemistilaisuuksissa huoli koulusivistyskielen nykyisestä määritelmästä ja kielellistä epätasa-arvoa luovista vaikutuksista on tuotu selkeästi esiin. Asia todetaan myös nyt lausuntokierroksella olevan lainsäädännön muistioluonnoksessa.

Muistioluonnoksessa todetaan myös, että koulusivistyskieltä koskevan lainsäädännön uudistamista on tarkoitus jatkaa edelleen. Opetushallitus kannattaa tätä lämpimästi ja katsoo, että koulusivistyskielen määritelmän päivittäminen ja tarkentaminen on välttämätöntä.

Leblay Tarja
Opetushallitus